

Tentamenfraude

■ Ton Lamers

Mr. dr. A.H. Lamers is als docent onderwijsrecht verbonden aan de faculteit onderwijswetenschappen van de Open Universiteit. E-mail: ton.lamers@ou.nl

Inleiding

In deze 44e bijdrage in Examens wordt het arrest van de Raad van State van 4 september 2024 besproken (ECLI:RVS:2024:3601). Deze uitspraak is door een collega en lezer van deze rubriek aangedragen. Dat is mooi, want het valt niet altijd mee om een interessante uitspraak op het gebied van het onderwijsrecht te vinden die goed past in deze rubriek waarbij het gaat om zo divers mogelijke onderwijsrechtelijke thema's aan te bieden. Veel dank dus aan de inzender.

Het betreft een fraudegeval waarbij de rechters er niet aan ontkomen om naast de bestuursrechtelijke benadering ook de strafrechtelijke benadering van de zaak in ogenschouw te nemen.

De casus

Een studente doet tentamen in een juridisch vak. Tijdens het tentamen is het toegestaan – zoals gebruikelijk bij juridische vakken – om wettelijke regelingen in te zien. Vaak mag bij een tentamen een wettenbundel gebruikt worden, maar in dit geval mochten de studenten de bij de onderwijseenheid behorende reader – een door de docent samengestelde

wettenbundel – gebruiken. Het is gebruikelijk om een wettenbundel te beplakken met kleine tabjes, om snel door de bundel te kunnen navigeren (zie foto). Ondergetekende doet dat ook. Zodra de jaarlijkse bundel arriveert, ga ik (TL) ervoor zitten om alle bijgeleverde tabjes te plaatsen bij de bladzijden waar ik de bundel het meeste raadpleeg. De uitgevers leveren bij de nieuwe bundels niet alleen de standaard-tabjes, maar ook blanco tabjes waarop de gebruiker dan enkele letters kan schrijven om deze te gebruiken als plaatsaankwijzer voor regelingen die de gebruiker speciaal interesseren. De studente in deze casus had ook tabjes aangebracht in de reader die zij naar het tentamen had meegenomen en ook op de tabjes geschreven. Tijdens het tentamen signaleert de surveillant deze tabjes. De surveillant neemt de reader in beslag en doet melding bij de examencommissie.

Het juridisch kader

De examencommissie concludeert dat er sprake is van fraude op basis van het examenreglement waarin is vermeld dat "Onder fraude wordt verstaan het handelen of nalaten van een student waardoor het vormen van

een juist oordeel omtrent zijn of anderomans kennis, inzicht of vaardigheden geheel of gedeeltelijk onmogelijk wordt". De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW) en Onderwijs- en Examenregeling (OER) maken echter onderscheid tussen fraude en onregelmatigheden. De ARRvS (Afdeling Rechtspraak Raad van State) merkt daarover op dat deze begrippen niet synoniem kunnen zijn en dat niet iedere vorm van onregelmatigheid, fraude is.

Ieder handelen of nalaten door een student in strijd met de regels, richtlijnen en aanwijzingen met betrekking tot het afleggen van tentamens en/of iedere andere (externe) gebeurtenis waardoor de kwaliteit van het tentamen of examen niet kan worden geborgd, kan worden aangemerkt als een onregelmatigheid. Indien een onregelmatigheid, betreffende het handelen of nalaten van student, het onmogelijk maakt om op juiste wijze een oordeel over de kennis, het inzicht, de vaardigheden of de beroepshouding van een student te vormen dan kan worden gesproken van fraude.

De student

De student draagt als de gronden van het beroep aan dat er geen sprake kan zijn van fraude, omdat volgens het examenreglement de (beschreven) tabjes niet zijn toegestaan in wettenbundels, maar dat niet is vermeld dat deze ook niet in readers mogen. Naast enkele andere gronden die er in deze bespreking niet toe doen, betoogt de studente ook dat ze nooit de bedoeling heeft gehad om fraude te plegen waarmee ze het strafrechtelijke aspect 'opzet' poogt te elimineren.

ARRvS

De ARRvS overweegt dat het eerste argument van de student, namelijk dat in het examenre-

glement niet is vermeld dat tabjes in readers niet mogen en ze niet kon weten dat het plaatsen van beschreven tabjes niet mocht, geen doel kan treffen. Van een rechtenstudent kan immers worden verwacht dat deze kon inzien dat de reader feitelijk als wettenbundel fungeerde omdat deze slechts een praktische selectie van verdrags- en wetteksten bevatte.

Zo bleef voor de ARRvS alleen de vraag over of het plaatsen van beschreven tabjes die de vindbaarheid vergemakkelijken binnen de definitie van fraude valt binnen de examenregeling.

Op deze plaats is het goed om even te weten dat de WHW als vanzelfsprekend is vastgesteld door de wetgever, de OER door het bestuur van de onderwijsinstelling en het examenreglement door de examencommissie. Dit laatste reglement is daarmee te kwalificeren als een beleidsregel zoals in eerdere annotaties in deze rubriek meermalen is beschreven.

Fraude is in het reglement als volgt nader beschreven: 'het tijdens een tentamen voorhanden hebben van bijschrijvingen in wetboeken, daaronder begrepen door onderstrepingen of markeringen aangebrachte code'.

De ARRvS moet dus nagaan of de feiten en omstandigheden die voorliggen de conclusie kunnen dragen dat buiten redelijke twijfel is komen vast te staan dat de student heeft gefraudeerd. Deze vraag (is er sprake van fraude?) beantwoordt het ARRvS ontkenkend. Daarbij wordt verwezen naar art. 6 van het Europees verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden. Daaruit volgt dat de examencommissie, alvorens ze van haar bevoegdheid gebruik maakt om een sanctie op te leggen wegens tentamenfraude, deze fraude dient te bewijzen. Dit is de hiervoor genoemde link

Het is een goed recht om in beroep te gaan tegen een besluit waar men het niet mee eens is.

met het strafrecht. In geval van twijfel dient dit in het voordeel van de 'verdachte' te worden uitgelegd. De ARRvS overweegt dat het plaatsen van (beschreven) tabjes in collegebundels geen ongebruikelijke manier is om de vindbaarheid van artikelen in wettenbundels te vergroten en dat dit niet hetzelfde is als 'aantekeningen in de reader'.

De ARRvS verklaart het beroep gegrond en veroordeelt de onderwijsinstelling in de proceskosten.

Terecht of niet?

Nogmaals... (tentamen-)fraude is de bijl aan de wortel van de diplomakwaliteit. Dat wil een examencommissie te allen tijde voorkomen en dat is haar taak ook. De examencommissie moet echter wel bewijzen dat deze fraude is gepleegd, in die zin dat onregelmatigheid, betreffende het handelen of nalaten van student, het onmogelijk heeft gemaakt om op juiste wijze een oordeel over de kennis, het inzicht, de vaardigheden of de beroepshouding van een student vast te stellen, alvorens daar op grond van de WHW gevolgen aan te verbinden. Enerzijds plakken juristen (in opleiding) hun bundels altijd vol met tabs. Anders gaat veel tijd verloren met het zoeken van de juiste regelingen en/of artikelen. Iedereen weet ook dat studenten geen aantekeningen mogen maken in hun bundels, maar dat de verleiding groot is. Het enkele feit dat een paar tabs zijn aangebracht met daarop zelfgeschreven letters of andere tekens kwalificeert niet zomaar als fraude, daar is meer voor nodig dan een beroep op de regeling dat het gebruik van tabjes niet is toegestaan. Als er hard bewijs is, dat onregelmatigheid, betreffende het handelen of nalaten van student, het onmogelijk heeft gemaakt om op juiste wijze een oordeel over de kennis, het inzicht, de vaardigheden of de beroepshouding van een student vast te stellen, dan kan de examencommissie de student met dat bewijs confronteren in een hoorzitting. Alsdan zullen frauderende studenten een straf(je) niet zelden voor lief nemen. Als er geen hard bewijs is, adviseer ik de examencommissie de zaak te seponeren want anders komt de boemerang gegarandeerd terug. ■

Toetsen met gesloten en open vragen

Interesse in trainingen gericht op het ontwikkelen van gesloten en open vragen, op het interpreteren van psychometrische gegevens en voor ondersteuning bij de ontwikkeling van itembanken?

Bureau voor Toetsen & Beoordelen helpt u verder!

- ✓ Altijd op maat en gebaseerd op gevalideerde richtlijnen.
- ✓ Met of zonder gebruik van het digitaal toetssysteem van de opdrachtgever.
- ✓ Eigen ontwikkelde vragen, toetsen en resultaten als basis, dus direct inzicht in eigen verbetermogelijkheden.
- ✓ Uitgebreide hand-outs als naslagwerk.
- ✓ Mogelijkheid tot verbetering van de eigen toetsen op basis van aanpassingen van o.a. basisontwerp, leerdoelen, toetsmatrijs en inrichting itembank.

Een geheel herziene opzet van de toetsing behoort ook tot de mogelijkheden. Wij werken hierin nauw samen met uw eigen medewerkers, waaraan wij alle kennis en inzichten overdragen. Wij blijven op afroep beschikbaar.

Dus op maat en flexibel tot op het bot! Interesse?

Neem contact met ons op voor de mogelijkheden, wij helpen u graag!

